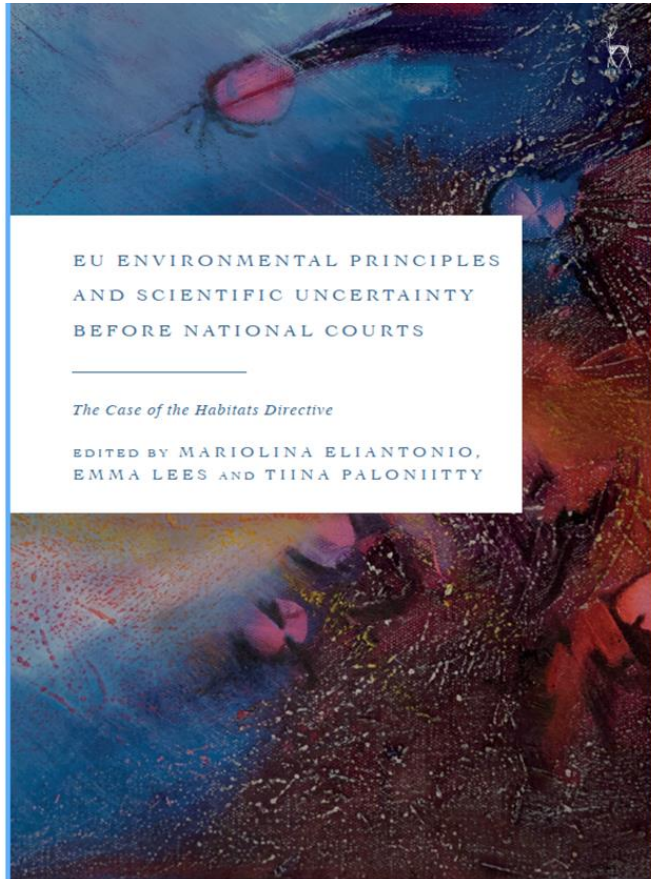

*Tieteelliset epävarmuudet
luontodirektiivejä koskevassa
oikeuskäytännössä:
moninaisia prosesseja, yhtenäistä
oikeudenkäyttöä?*
(SYS syyspäivät 1.9.2021)

Erityisasiantuntija Hanna Nieminen-Finne

Lähtökohtana kirjaprojekti

- *EU Environmental Principles and Scientific Uncertainty Before National Courts: The Case of the Habitats Directive*

(toim. Mariolina Eliantonio, Emma Lees ja Tiina Paloniitty, Hart 2022)

- analysoidaan tieteellisten epävarmuuksia ja ympäristöperiaatteiden suhdetta luonto- ja lintudirektiivien soveltamiskäytännössä EU:ssa ja jäsenvaltioissa

Perustuslaki

PL 20 §: Vastuu ympäristöstä

“Vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille.

Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.”

PL 21 §: Oikeusturva

“Jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.”

Suomalainen ympäristöasioiden mh-prosessi: yleistä

- vuorovaikutus tieteen ja oikeuden välillä hallintomenettelyvaiheessa ja tuomioistuimissa
- ei ole suoraviivaisia standardeja tai kynnyksiä, kuten "unreasonableness" (kohtuullisuus) tai suhteellisuus
- suomalaiset tuomioistuimet arvioivat intensiivisesti valituksia myös tosiseikkojen osalta
- prosessuaaliset seikat, valitus rajaa
- reformatorinen ja joustava prosessi
- aineellinen totuus, virallisperiaate

Luonto- ja lintudirektiivejä koskevat asiat

- jakautuvat hallintoprosessin sisällä hallinto- ja kunnallisvalituksen soveltamisaloille
- jakautuvat eri hallinto-oikeuksiin, joiden kyky arvioida tosiseikkoja ja tieteellisen tiedon merkitystä vaihtelevat
- tietyt luonto- ja lintudirektiivejä koskevat asiat ratkaistaan juristikokoonpanossa; vaikutus tarkasteluun?

ONE WAY
DEPT OF TRANSPORTATION

ONE WAY
DEPT OF TRANSPORTATION

ONE WAY
HEROES

Esimerkkejä

Asiaryhmät ja valituslajit

Joustavina
hallintovalituksina
ratkaistaan
metsästysasiat, LSL-
asiat, VL- ja YSL-asiat

Kaava-asiat
ratkaistaan tiukkoina
kunnallisvalituksina:
preklusio, ei
palautuksia/muutoksia

Oikeuskäytäntöä YSL-asioista. Natura-arvioinnin tarve.

- **KHO 2014:37: Pansion satama.** Satama- ja telakkatoimintaa 1930-luvulta. Natura-alue lähimmillään 150 m etäisyydellä. Ympäristölupa v. 2000. Avi oli v. 2010 myöntänyt luvan satamatoiminnan laajentamiseen ja osittaiseen muuttamiseen ilman Natura-arviointia. KHO otti huomioon asemakaavaa varten v. 2001 tehdyn Natura-arvioinnin + sen täydennykset (2003-4). Täydennyksissä oli erityisesti selvitetty rikki- ja typpipäästöjen vaikutuksia luontotyypeille. Vaikutukset ennalta arvioiden vähäisiä. *Natura-arviointikyynnys ei ylittynyt.*
- **KHO 2017:59: Suomijärvi.** Avi oli myöntänyt määräaikaisen ympäristöluvan turvetuotannolle. Kuivatusvedet johdettiin Naturaan kuuluvaan järveen (SPA-alue, runsas linnusto). Hakijan toimittama arvio vaikutuksista Natura-alueen luontoarvoihin ei ollut asianmukainen, mutta kokonaiskuormitus väheni ja järveä oli kunnostettu. *LSL 65 §:n mukainen menettely ei ollut tarpeen.*

Oikeuskäytäntöä VL-asioista. Heikentämiskielto.

- **KHO 2018:121: Roine.** Tekopohjavesihankkeen vaikutukset kahteen Natura-alueeseen. Avi oli hylännyt hakemuksen, hao oli palauttanut asian. Kolme erillistä tuotanto-aluetta. KHO:n mukaan vaikutukset luonnonarvoihin oli arvioitava erikseen kummankin Natura-alueen osalta. *Tuotantoalueen 3 osalta oli olemassa vaara, että hanke heikentäisi luonnonarvoja Keiniänrannan Natura-alueella; ei vesitalouslupaa. Tuotantoalueiden 1 ja 2 osalta hanke ei heikennä merkittävästi Keisarinharju-Vehonniemen Natura-alueen luonnonarvoja; hao:n palautuspäätös pysyi tältä osin voimassa.*

Oikeuskäytäntöä metsästysasioissa. Natura-arvioinnin tarve.

- **KHO 2020:31: Ahmat.** Riistakeskus oli myöntänyt poikkeusluvan kahden ahman tappamiseen Enontekiössä Natura-alueella ilman Natura-arviointia. Hao hylkäsi valituksen. KHO:n mukaan riistakeskus ei ollut asianmukaisesti arvioinut pyynnin vaikutusta Natura-kohteiden ahmakantaan. *Ei voitu sulkea pois, että kahden ahman tappaminen vaikutti merkittävästi luonnonarvoihin, joten Natura-arvioinnin tarve oli ollut olemassa.* Riistakeskuksen ei olisi tullut myöntää poikkeuslupaa. Sen ja hao:n päätökset kumottiin. Koska poikkeusluvan voimassaoloaika oli päättynyt, lausuminen valituksesta enemmälti raukesi.

Oikeuskäytäntöä hallintopakoista. Natura-arvioinnin tarve.

- **KHO 2020:3: Oulunjärvi.** ELY-keskus oli hylännyt yhdistysten hakemuksen hakkuiden kieltämisestä Natura-alueella. Yhdistysten mukaan tarvittiin Natura-arviointi. KHO:n mukaan merkitystä oli hakkuiden kohdentumisella, laajuudella ja luontotyypin edustavuudella sekä hakkuiden etäisyydellä luontotyypistä ja hakkuiden toteuttamistavalla. Nämä tiedot eivät käyneet ilmi metsänkäyttöilmoituksista. Myöskään retkeilyalueen hoito- ja käyttösuunnitelmassa *ei ollut riittäviä tietoja hakkuiden vaikutuksista. ELY:n olisi tullut kieltää hakkuut, kunnes Natura-arviointi on suoritettu.* Kum&pal.

Oikeuskäytäntöä kaavoituksesta. Selvitysten riittävyys, heikentämiskielto, Natura-arvioinnin tarve.

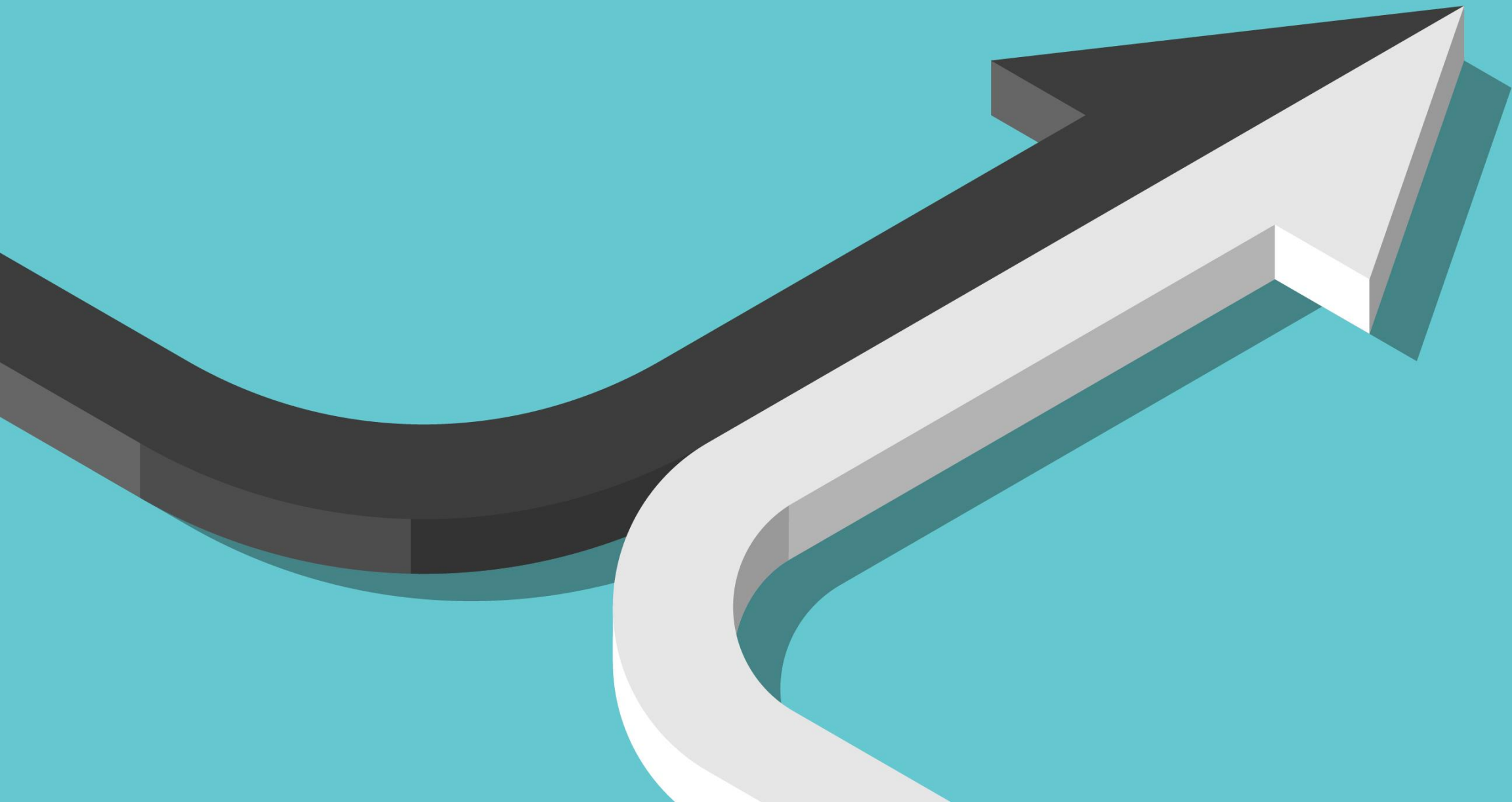
- **KHO 2018:49: Hailuodon pengertie ja yleiskaava.** Mm. Natura-arvioinnista ilmeni, että kaavanmukainen maankäyttö oli *toteutettavissa aiheuttamatta LSL:n 66 §:n mukaista merkittävää heikentymistä* (maantielaki, vesilaki myöhemmin)
- **KHO 2018:151: Viikki ja yleiskaava.** *Natura-arviointi ei ollut kaikilta osin asianmukainen. Ei voitu hälventää tieteellistä epäilystä.* Oli vaara, että uudet rakentamisalueet heikentäisivät merkittävästi luonnonarvoja Natura-alueella. Kaava kumottiin osin.
- **KHO 2020:53: Porvoon tuulivoima ja maakuntakaava.** *Vaihemaakuntakaavan suunnittelumääräykset + uuden arvioinnin laatiminen yksityiskohtaisemman suunnitelman yhteydessä. Ei sellaisia merkittäviä vaikutuksia, joiden vuoksi Natura-arviointi olisi ollut tarpeen.*

Havainnot oikeustapauksista ja perusteluista

- usein: tarvitaanko Natura-arviointia?
- KHO viittaa komission dokumentteihin ja EUT:n oikeuskäytäntöön
- alueellisissa hallinto-oikeuksissa EU-oikeudellinen argumentaatio jää usein pimementoon
- tieteen ja oikeuden yhdistäminen
- ennalta varautumisen periaate nousee usein esille
- fraaseja: "ei jää tieteelliseltä kannalta järkevää epäilyä"/"ei voida sulkea pois"/ "ei voitu hälventää tieteellistä epäilyä"

Tapausten vähäisyys → johtopäätökset varoen

- direktiivejä koskeva oikeuskäytäntö yhdenmukaistaa moninaista juridista maisemaa
- toisaalta perustelujen kehittymistrendi ei aina näy ainakaan hao-tasolla, mutta kuitenkin tuomioistuinten perustelutapojen lähentymistä eri juttutyypeissä (eri valituslajeissa ja eri asiaryhmissä)
- taustalla EU-oikeuden vaikutus, jura novit curia tai tieteellisten epävarmuuksien arviointi?
- miksi kunnallisvalituksen saralla on haluttu säilyttää prosessuaaliset erityispiirteet?
- moniammatillinen ratkaisukokoonpano analysoi oikeudellisten periaatteiden ja tieteellisten epävarmuuksien sidoksia parhaiten

Kiitos!

